

פרשת חוקת

הוי מתלמידיו של אהרון אוהב שלום ורודף שלום

בפרשת מובא על אהרון שנפטר בשיבה טובה כתוב "ויבכו אותו כל ישראל" אומר רש"י שכולם בכו עליו כיון השכין שלום. מובא באבות דרבי נתן שהיו בישראל 80,000 אנשים ששםם אהרון, כיון שבמשך ימי חייו השכין שלום בין בעל לאשה וקראו לבן אהרון שנוול בזכותו.

מובא מדרש רבא פרשת חוקת פרשה ט אות כו וישלח ישראל מלאכים, כתוב (תהלים לד, טו): סור מרע ויעשה טוב בקש שלום ורדפהו, לא קפדה התורה לרדף אחר המצוות... [אלא] אם באו לידך את מצוה עליהם ולא לרדף אחריהם, אבל השלום, בקש שלום במקומך, ורדפהו במקום אחר, וכן עשו ישראל, אף על פי שאמר להם הקדוש ברוך הוא (דברים ב, כד): החל רש והתגר בו מלחמה, רדפו את השלום, וישלח ישראל מלאכים אל סיוחן אעברה נא. עכ"ל

ומצאנו בפרשת קורח ש**משה מנסה** לפייס את משפחת קורח וגם שלח אנשים לקרוא לדתן ואבירם, וכשאינם באים לא מתייאש, אלא משה רבנו שהוא מלך הוא בעצמו מבוזה את עצמו וקם והולך אליהם.

הגמרא בסנהדרין (מט.) אומרת אבנר בן נר נענש על שלא עשה שלום בין שאול ודוד. שיש לרדוף אחר השלום ולא להחזיק במחלוקת כיון שלא מספיק לא לעשות מחלוקת אלא יש לרדוף אחר השלום שנאמר בקש שלום ורדפהו

כתב ספר חסידים **סימן תתקנז** וזה לשונו נישא אדם על לבו הרי אדם שהוא רחוק מבניו ובנותיו אם יתאוה לראותם או הם יתאוו לראותו או בשביל אשה לנשואים ילך למרחוק אחריהם בשביל חיי שעה וכ"ש שצריך לילך למרחוק ללמוד תורה, או אם אין תלמידיו יכולים לילך אצלו ילך הוא אצלם. או שצריך לעשות שלום שצריך לרדוף שם שנאמר (תהלים ל"ד ט"ו) בקש שלום ורדפהו ואמר לו לבא אחר התלמיד לעיר מקלט.

כתוב מסכת יבמות דף קט., תני בר קפרא: לעולם ידבק אדם בשלשה דברים... ואחד מהם, הבאת שלום - דכתיב: בקש שלום ורדפהו, וגדול הבאת שלום שאוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כגמילות חסדים שכתוב בה ימצא חיים צדקה בעולם הבא וכבוד בעולם הזה.

כתב ספר הרוקח הלכות חסידות שורש המדות שרש מדות החמודות הבאת שלום. בכל המצוות לא נאמר לשון "בקש" כי אם גבי שלום בקש שלום בעירך ורודפה חוץ לעירך וליועצי שלום שמחה כי הבאת השלום אוכל מפירותיו בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא בקש שלום

מובא בבא מציעא בפרק אלו מציאות שתלמיד חכם משנה ואינו אומר אמת רק בשלושה דברים ע"ש ודעת הרמב"ם שם שלא דווקא שלושה אלו אלא כל שהוא שמום דרכי שלום, ולמדנו זאת מהקב"ה ששרה אמרה ואדוני זקן והקב"ה שניה דבריה ואמר ששרה אמרה ואני זקנת

בספר חשוקי חמד סנהדרין דף צז. מביא שאלה. אדם שהתעב הרבה ללא סיבה מוצדקת ורוצה שיחבשו לו את היד כדי שיהיה לו תירוץ טוב שאם לא כן יהיה בלגן בבית האם מותר לעשות כן, ענה לו הרב שאם בריא לו שהוא דובר אמת מותר לו.

הקב"ה כדי להטיל שלום בין איש לאשתו אמר למחות את שמו מכאן למד ר' מאיר לבזות את עצמו כדי להשכין שלום, **מסופר על רבי מאיר** שהיה רגיל לדרוש בליל שבת ופעם אחת נשתהא מעט והיו שומעין דרשתו אנשים ונשים ואחת מן הנשים הלכה לביתה ומצאה את בעלה שהיה מיצר שהנר היה הולך להתכבות, אמר לה אנה היית השיבה בדרש של רבי מאיר, הוציאה מביתו ואמר לא תכנסי לביתי עד שתלכי ותרוקי בפניו של רבי מאיר, צפה הדבר רבי מאיר ברוח הקדש ועשה עצמו חולה ואמר לבני שכונתו צאו ובקשו לי אשה שיודעת להסיר עין הרע, הלכו מחצר לחצר עד שהלכו לחצר של אותה אשה שנתקוטט בה בעלה אמרו לה השכנות לכו ותנצל מן מחלוקת בעלך הלכה ועשתה לו כדרך שעושי הנשים ללחך המצח אמר לה עשי עד שבעה פעמים, ואחר כך אמר לה לכי אמרי לבעלך הוא צוה פעם אחת ואת רוקת ז' אמרו לו תלמידיו כך מבזין את התורה אמר להם ולא דיו למאיר להיות כרבו שצוה למחות שמו על המים כדי לשים שלום בין איש לאשתו,

מסופר על הרב מרדכי אליהו שבא אליו אדם שרצה לגרש את אשתו שלא מספיק מכבדת אותו לפי דעתו הקצרה והתעצבן על כך, אמר הרב מרדכי אליהו למזכירה כשיבוא אדם זה היא תצאקו עלי ותורקי עלי פירות וירקות רקובים ותאמרי מה אתה קונה לי וכך עשתה, ראה את זה הבעל שחשב לגרש את אשתו ואמר לעצמו אם ככה אשתו של הרב אשתי הרבה יותר טובה ובטל הגירושין. רואים הרב ביזה את עצמו מאד כדי לשמור על הבית וזהו לרדוף אחר השלום

לבטל תורה כדי להשכין שלום בית
בספר תפארת ציון (עמוד שג) סיפר הרה"ג ינון יונה נר"ו, ששמע פעם את שני ראשי הישיבה הגאון רבי בן ציון אבא שאול והגאון רבי יהודה צדקה זיע"א משוחחים ביניהם. הרב בן ציון פנה לרב צדקה ואמר: יש זוג שצריכים לעשות שלום בית טובה ואני מבקש רשות מכבודו להעזר מהישיבה מחר אחר הצהריים, כי הזוג הנ"ל גרים מחוץ לעיר. שאל הרב צדקה: האם מותר לבטל תורה בשביל שלום בית? ענה הרב בן ציון: **כבר פסק הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה** (פי"ג הי"ד) שמצוה שאי אפשר שתעשה על ידי אחרים חייב לבטל תורה כדי לעשותה. שאל הרב צדקה: ומדוע דווקא כבודו צריך ללכת, ואולי מישוהו אחר ילך? ענה הרב בן ציון: הם מוכנים לקבל ממני ולא מאחר! אמר לו: אם כן שהם יבואו לכבודו, מדוע שכבודו יסע לשם? ענה לו: ידוע לי שהם לא יבואו אלא, ודוד המלך ע"ה אמר בתהלים: "בקש שלום ורדפהו" שצריך לרדוף בשביל לעשות שלום

מספר על מורנו הרב הדה"מ רבי חיים חורי זצוק"ל זוע"א, כי לפני שנתמנה רבנו רב ראשי וראש אב בית דין בעיר גאבס בחוף לארץ, היו באים מגאבס למרדכי לסדר גטין כל שני וחמישי [מפני שבגאבס לא היו פותחים גטין, אלא שולחים לג'רבה]. ומאז שנתמנה, כמעט שלא היו מקרי גרושין, שכן מלבד המדה הגדושה של אהבת שלום שהיתה בו, התפרץ ביכלת מרבה בהבאת שלום. הוא תקן מספר תקנות להגביל הגרושין, כגון: שלא יוכל אף אחד לגרש אשתו הראשונה, אלא אם כן מצא בה ערות דבר - וימנהגו ג'רבה, שהעיר גאבס נגרת אחריה (עיין למורינו הרב הראש אב בית דין מקודש רבי משה כלפון הכהן ז"ל בספרו "ברית כהונה" חאה"ע מערכת א אותיות א-ג).

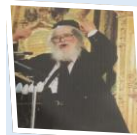
וכך היה משתדל בכל עז לפשר בין בני הזוג ולהשפין שלום, וביחוד כשלאחר שיחה עם בני הזוג התברר לו שתביעת הגרושין היתה לא מתוך רצונו הגמור של הבעל, אלא מתוך שהיה נתון להשפעה או ללחץ של קרוביו. במקרים כאלה לא הרשה לשום קרוב להתערב בענין. ומעשה בגביר אחד שבא בגלל בדיקת חמץ לבית הרב, לברר מה עלה בגורל תביעת הגרושין של אחיו הגדול ממנו, והרב ענה בשמחה, שהשבח לא-ל, עלה בגדיו להשפין שלום בינו ובין אשתו. הגביר הגיב באכזבה רבה, ואמר: "עכשו נזפרתם!" תגובת רבנו היתה חריפה ביותר: הוא קם ממקומו וקרא בקול: "מה פרוש 'עכשו נזפרתם'? אם לא משפנים שלום בערב חג החרות, אימתי משפנים שלום; בגלל תשעה באב!" הגביר נצא מבית הרב בבושת פנים, פשקריאות התקחה של רבנו.

מליות את יציאתו. לאחר דקות אחדות חזר אל הרב, נשק את ידיו ובקש את סליחתו. בני הזוג חזרו, ברוך ה', לחיות בשלום ויבמישור, עלו ארצה והתגוררו באחד מיישובי הנגב.

וכמו כן מספר שפעם אחת פרח בגאבס סכסוך חריף בין חתן לכלה שנגרם בשל פגסו של החתן על אי מלוי הבטחה מצד חורי הכלה, שהבטיחו לספק לה נזמי זהב. ברב פגסו אמר החתן לפלה שתחזר לבית חוריה, והיא עזבה את הבית בבשת פנים ובקול בכיה. פשהגיעו הדברים לאזני רבנו, קם מיד, לקח את נזמי הזהב מתכשיטי אשתו, ונתן לפלה, ובכך חזר השלום לשור בין בני הזוג ("חיי חיים" עמוד 225-226). עד כאן.

כתב ספר מצוות קטן מצוה ח לאהוב את חברו דכתיב (ויקרא י"ט) ואהבת לרעך כמוך, ובכלל זה הבאי שלום שבין אדם לחבירו ומכריעו לכף זכות. לאהוב את חברו אמר רבי עקיבא כלל גדול בתורה ואהבת לרעך כמוך (ד). הוסיף בן עזאי ואמר גדול הימנו שנאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם. פי' אף על פי שאינו מקפיד על כבוד עצמו יש לו להקפיד על כבוד חברו. ובכלל מצוה זו יש הבאת שלום שבין אדם לחבירו. ודוד המלך כתב בספרו, בקש שלום ורדפהו. כל הרודף שלום תפילתו נשמעת

שבת שלום ומבורך

סיפורים מחזקים -

קראנו בפרשה על אהרון הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום ובכלל זה הוא להקדים שלום לכל אדם **כתוב באגרת דרבי נתן פרק כ"ט הוי זהיר בשאלת שלום בין אדם לחבירו. מי שאוהב שלום, ומקדים שלום ומשיב שלום, הקדוש ברוך הוא מורישו חיי עולם הזה וחיי עולם הבא**

התיר הקדוש ברוך הוא לשאל איש בשלום רעהו - בשמו

שאלת [אמירת] השלום בין איש לרעהו, הוא כידוע עניין גדול, ורבותינו יחדו לזה חשיבות מרובה, עד שהתקינו, "שיהא אדם שואל את שלום חבירו בשם השם (היום זה לא נהוג) (ברכות מ"ד, א), והסכימו על כך בית דין של מעלה (מכות כ"ג, ב'). ברכת השלום הנהוגה כוללת את שמו של הקדוש-ברוך-הוא, על כך נהגו לברך בברכה זו (ראה רש"י מכות שם). וכן התירו לשאל בשלום אדם נכבד ולהשיב שלום לכל אדם, אפילו בין הפרקים של קראת שמע וברכותיה (ברכות כ"ג, ב.) ואמרו (תנחומא נשא): "צריך אדם ליתן שלום לחבירו בפה מלא" (ספר "אמירת שלום")

הרגיל בשלום לכל אדם - מאריך ימים

ובסידור עולת תמיד להרב הצדיק רבי נתן נטע משינוא (עמ' ט') כתב: "גזילת העני בבתיכם" - אמרו בגמרא: זהו מי שאינו משיב שלום לעני שמקדים לו שלום, וזה בכלל גאווה, שיהיה ענו ושפל ומוצה לכל אדם, וזהו יאריך ימים, כדאיתא בספר חסידים, דשכר מצוה בהאי עולמא ליכא, רק כשעושה דברים שאין כתובין בתורה בפירוש למצוה, כמו שנאמר בגמרא: במה הארכת ימים כו'? לא קידמני אדם שלום. והטעם, כי ענוה מביא לאריכות ימים, לפי שעל האדם הגבוה ברוחו הכל מתרעמין עליו ומקטרין עליו, אבל לאדם שפלי רוח בעיניו של עצמו, אין משגיחין עליו לקטר עליו, והכל מלמדיו עליו זכות בין עליונים ובין תחתונים, ואין שום עין הרע שולט עליו כלל. ("אמירת שלום")

המהגות רבותינו המצוינין במדותיהם, ובכללם הקדמת אמירת שלום

רבותינו אמרו: "היו מקדים שלום לכל אדם" (אבות ד', י"ד). ועל רבי יוחנן בן זכאי העידו רבותינו: "שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשבוק" (ברכות מ"ז). בתולדות חייהם של גדולי ישראל מצוינין מאוד עניין הקדמת השלום. לדוגמא: (הספורים מדלקמן מספר "אמירת שלום") **על הגאון רבי עקיבא איגר מסופר:** "היה מקדים שלום לכל אדם. דיבורו ועסקו עם בני אדם היו במידה ובמשקל, והיו דברים מועטים בכמות ורבי איכות".

על הבעל "תולדות יעקב יוסף" מספר, שפעם אחת שאל בשלומו של אדם. אותו אדם שאל אותו: מה איכפת לך משלומי? אמר לו: כאשר אדם מישראל שואל את חבירו לשלום, והוא עונה לו "ברוך ה' ", הרי כבוד שמים מתגדל על ידי כך, ועל זה נאמר "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל", שיבחו של הקדוש ברוך הוא בכך שישראל מהללים אותו בכל דבר. (ספר "שיח שרפי קדש" עמ' 142)

על רבי משה לייב מסאסוב מסופר, שהיה מקפיד להקדים שלום לכל אדם, ומעולם לא הקדימו אדם. פעם אחת ארב אדם אחד בפניה כדי להקדימו בשלום. אך בדיוק באותו רגע הפנה רבי משה את פניו וראהו, ושאל בשלום, כמו שמספר בספר "בחסד עליון" (עמ' פ"ט): "שכך דרכו תמיד שמקדים שלום לכל אדם, ומימיו לא הקדימו אחר לומר לו שלום. ופעם אחת היה מעשה ובא לו איש מאחוריו בשאל, כדי להקדימו בשלום, ולא עלה הדבר בידו. שבאותה שעה שמע רבי משה ליב מאחוריו קול קורא: משה ליב: החזיר פניו לאחוריו ראה את ההולך אחריו והקדימו בשלום. ואילו הקול שקרא, לא אליו קרא. היה זה קול של ילד מישראל שקרא לחבירו ששמו כשמו, משה ליב. ובאותה שעה ידעו הכל שמן השמים מסייעים על ידו לקיים את מנהגו".

בספר "קהל חסידים" (עמ' צ"ז) מובא ספור נוסף:

פעם אחת היה בעיר בראד, והיה שם הגביר המפורסם רבי יודל נאטנזאהן, ושמע הגביר כי החסידים מתנשאים בקדושת רבם כי לא הקדימו שום אדם שלום בשוק וכו'. וישחק הגביר בקירבו על דבר הזה ואמר בלבו: את כחשם אגלה לעין כל, מחר בבוקר, אם ירצה ה'. היה זה בליל שבת קודש. והיה בבוקר הלך הרב הקדוש מן המקוה, והיה דרכו בקודש לנוע בראשו לכל איש, לישראלים ולעלולים, לאמור "צפרא טבא". והיה כראות הגביר רבי יודל דבר הזה, וישכור שני אנשים ויצו עליהם לילך אחרי בלאת ובחשאי שלא יריגשו ולקרוא באזנו בקול "צפרא טבא" (בקר טוב) להקדימו בשלום טרם יראה אותם. וימהרו האנשים לעשות כדברים וילכו בלאט, וכמעט רגע בגשתם לכתפי הרב הצדיק, תכף הקדימו הרב והטה ראשו ויאמר: צפרא טבא, צפרא טבא. והיה לפלא בעיניהם.

בספר "תנועת המוסר" (חלק ג' 248) מסופר על הגאון הצדיק רבי נתן צבי פינקל הסבא מסבלודקה: בימי צעירותו היה נוהג בשבתות ובמועדות לאחר התפילה לעבור בין התלמידים מספסל לספסל ולברכם בברכת היום. לפעמים היה יושב על די חלון ביתו ומעתיר ברכות ותפילות לכל עובר "רבי נתן צבי היה מדקדק מאוד עם בהכנסת אורחים ומקבל כל אדם בסבר פנים יפות. האורח היה משכנע כי הלה הוא ידיד הוותיק משכבר-הימים והתאמץ כשהיו מבקרים בביתו תלמידי חכמים היה מכבדם לאין שעור ואף משמש אותם, וכן מקדים פני כל אדם, יהיה מי שיהיה, נכנס עם כל אחד בשיחה נעימה ומיטיב עימו עד כמה שאפשר, כי לגבי חסד אין הבדל, לשיטתו, כאמור בין איש לאיש.

על "החפץ חיים" מספר רבי משה פרוג בספרו "צדיק תמים" (עמ' 258), שבשעה שרצו להעביר את קירבו של "החפץ חיים" ממקום קבורתו בראד, לשם כך, הגיע במיוחד רב אחד מארצות הברית, אולם האיכרים הפולנים שבמקום התנגדו נמרצות ורצו למנוע את הדבר, מכיון שהם זכו להרבה ניסים במקום, והם תלו את הנסים בזכותו של "החפץ חיים". ושם מסופר על שיחת אחד האיכרים עם אותו רב אודות החפץ חיים: "איכר זקן שעוד הכיר את "החפץ חיים", ניגש אל הרב ואמר: הרבה ראיתי בני עיני, ואני הכרתי צדיק זה עוד מלפני ששים שנה, קטן וצנום כזה, לא היה לבוש כמו ראויין [רב] רק כדגמת כל היהודים הפשוטים, תמיד היה שמת, לב של זהב. בהן צדק שלי, תמיד היה מברך אותנו, את האיכרים העניים, כאשר ראה אותנו עובדים בשדות". **על הגאון רבי משה פיינשטיין מסופר** בספר "רבי משה פיינשטיין

פיינשטיין": הוא ברח לשלום כל אחד, בכבוד ובמאור פנים. ניזכר אדם אחד, כיצד לא הבחין בו רבי משה ועל כל חלף על פניו מבלי לדרוש בשלום, לאחר ששכר כעשרה צעדים, חזר רבי משה על עיקבותיו, וכך את האיש לשלום, וכדי לצאתו על הסעות, נותר לשוחח עימו זמן מה...

רבי אפרים גרינבלט זוכר כיצד הלך עם רבי משה לבית הכנסת בבוקר, בעת ביקורו בממפיס טנסי, הוא ברח ב"צפרא טבא" כל איש, אשה וילד אשר נקראו בדרכו. כאשר צעד במורד הכביש, רץ לקראתו נער צעיר וביקש לצלמו, אחד ממלווי של רבי משה בקש מה"צלם" שלא להטרוד את ראש השיבה, ועל כן השיב רבי משה: הנח לו לצלם, הן נהנה הוא מכך, הבה ואגרום לו סיפוק.

"הרב חיים טברסקי, רב נודע בבוזו-פארק ורב המרכז הרפואי על שם הרמבי"ם בניו-יורק, נשא פעם דבריו בפני קבוצת אחיות, ותוך כדי מהלך הרצאתו הזכיר את שמו של רבי משה. "אוי!" קראה אחות כושית בשם שירלי, מכירה אני את הרב פיינשטיין, הרי הוא רב אמיתי!

הרב טברסקי לא יכול היה לשער כיצד מכירה האחות את רבי משה, והעיר כי היא לבטח מחליפה אותו בטעות עם מישהו אחר. לא! התעקשה שירלי, אין כאן טעות, היא מתכוונת לרב המפורסם בשם פיינשטיין. היא עבדה כאחות בבית אחד מניניו של רבי משה כאשר אך זה נולד, ורבי משה היה סנדקו. כאשר הובל החוצה בתום ה"ברית", סב רבי משה לאחוריו בתוך סא הגלגלים כדי לומר שלום לאחות, מחווה זו של כבוד הותירה בה רושם בל ימחה. אותה אחות התקשרה למשפחתו של רבי משה לאחר פטירתו כדי להביע את תנחומיה. "זוכרת אני כיצד חיך רבי משה ואיחל לי יום נעים", אמרה, "יכולתי לראות בעיניו שאני חשובה". במבט פנים בלבד יכול האדם לתת לזולתו הרגשת חשיבות, ובכך היה מיוחד רבי משה, ושם (בעמ' 119) נכתב: העיד אדם אחד אשר הכיר את רבי משה שנים רבות: "מעולם לא נפגשתי באדם אשר העניק לאנשים הרגשת חשיבות כה רבה, כרבי משה, פשוט בצורתו מבטו בהם".

בסיומו של ערב, עמדו רבי משה והגאון רבי יעקב קמינצקי והמתינו למכונת אשר אמורה היתה להסיעם, ומשיחים היו במקום השיבה במכונת יושב ליד הנהג, ומי ישב לבדו במושב האחורי. רבי יעקב ישב ליד הנהג. לאחר שירד רבי משה מהרכב, הסביר רבי יעקב לנהג: "בררנו בינינו מי יורד ראשון, החלטנו שהיורד ראשון ישב במושב האחורי. לו היה יושב לידך, היית נשאר לבד לאחר יציאתו, והשני היה נותר מאחורנית, אזי היה זה נראה כאילו אין אתה אלא נהג".

רוסי זקן עבד כשרת ב"תפארת ירושלים", האנגלית שבפיו היתה דלה, ואיש לא שת ליבו אליו. יום אחד נתקף האיש בכאב שנים והיה מהלך כשמתפחת קשורה סביב לסנטרו. כאשר פגשו רבי משה במסדרון, עצר בהליכתו ודבר עימו כמה דקות. כאשר תמה השיחה, נפנה השרת לדרכו - ועל פניו נסוך חיוך רחב של סיפוק.

הצדיק הירושלמי רבי אריה לוי שהיה משכים קום בכל יום לתפלת הותיקין, בלכתו לבית הכנסת היה מקפיד להקדים שלום לכל הנקלע בדרכו. ביותר היה מקפיד לברך באשמורת הבוקר את מנכי הרחובות, שאף הם היו משכמים קום. הוא הסביר את מנהגו זה: מחבב אני את מנכי הרחובות. צאו וראו: בשעה שאנשים נמים את שנתם, מטריחים הם את עצמם לכבד את שוקי ירושלים ונהנים מוגיע כפיהם, מלאכתם אינה נכבדה, כבוד אינם נוחלים, משכורתם עומה - ואף על פי כן מקפידים הם לעשות מלאכתם נאמנה. ("איש צדיק היה", עמ' 64)

כמו כן היה נוהג ללחוץ בחמימות רבה את ידיהם של הנקלעים בדרכו. פעם טרחה מי שהיא לסרוג עבורו זוג כפפות צמר, והוא סירב לקבלן באומרו: "הכיצד ארגיש חמימות בידו של אדם עת שיושיט לו כף ידו לשלום?" ("איש צדיק היה", עמ' 233)

שייבת קלם חנכו את התלמידים להקביל פני כל אדם בסבר פנים יפות, לשאל בשלום ולדאוג לו לכל מחסוריו. מסופר, שפעם בא בחור חדש לישיבה. גש אליו בחור מהישיבה, קיבל את פניו בחמימות ודאג לו לכל דבר להיזכר מי הוא. לאחר מכן פגש תלמיד נוסף ואף הוא נהג עימו באותה צורה, אז הבין כי כך נוהגים כל בני הישיבה.

החזון איש, שהיה קצר רואי, הרכיב משקפים בעיקר בעת יציאתו לרחוב, מחשש שמא מישהו יגאל בשלומו והוא לא יבחין בו ולא יענה לו שלום ("פאר הדור" חלק ג'). ואף שבשביל זהירות בשמירת העינים [שהחזון איש כידוע היה מדקדק בזה מאוד] עדיף יותר ללכת ברחוב מבלי משקפים, מכל מקום בגלל החשש שמא יחמיץ "השבת שלום", היה עדיף לו להרכיב משקפים

זו לשון הגמרא שם: "כל היודע בחבירו שרגיל להקדים לו שלום, יקדים לו שלום, שנאמר (תהלים ל"ד): 'בקש שלום ורודפו'. ואם נתן לו ולא החזיר, נקרא 'גזלן' שנאמר (ישעיה ג', י"ד): 'ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם' ". [ובאר רש"י, מנין מוכח מהמקרא שמדובר בעניית שלום:] "גזלת העני - והלא אף גזלת העשיר גזלה היא! אלא גזלת העני - שאין לו כלום לגזול ממנו, אלא שלא השיב על שלומו".

ראש ישיבה חשוב סיפר על ימי נעוריו. בעת לומדו בישיבה שהיתה גדולה במספר תלמידיה, הגיע תלמיד חדש, והוא קיבלו ב"שלום עליכם" לבני ואף טפח לו על שכמו לסימן חיבה. אותו בחור חדש נעשה גם הוא לראש ישיבה חשוב. כעבור הרבה שנים נפגשו שניהם, ואותו בחור אמר לראשון: "ידע לך, כי את טפיחת השכם של אז אני זוכר עד היום, הדבר עודדני ועזר לי לחוש בהרגשה שאני יקר למישהו, וזה סייע לי מאוד בלמודי". ("אמירת שלום" עמ' 25)

כתב המאירי (ברכות ו'): "לעולם יהא אדם נוה לבריות ומקדים בשלום ומשתדל בכבודם ובתועלתם כפי כוחו, ובוז מתאהב לבריות, וגורם להם לצאת ידי חובת כבוד תורה ומצוות".

כתב המאירי (אבות א', ט"ו): "הוא מקבל כל אדם בסבר פנים יפות - שאפילו לא היה ליכך שמח בכך, הראה את עצמו לפניו כשמה על ביאתו, וברש אמר (אבות דרבי נתן סופ"ג): 'נתן אדם לחבירו כל מתנות שבעולם ופניו כבושות בקרקע, מעלה עליו - כאילו לא נתן לו כלום. אבל המקבלן בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, הרי הוא כאילו נתן לו כל מה שביקש ממנו".

[א] יאמר כל הודוי אף על פי שלא חטא בכל, מפני דכל ישראל כולם ערבים זה לזה ובפרט אם היה צריך למחות ולא מיחה דנקרא על שמו, וכן אולי חטא בגלגול הקודם וכן יש חטאים קלים הנחשבים כחמורים כגון והמתגאה כאלו עובד עבודה זרה וכהנה רבות

[ב] לפני הודוי יאמר אבל חטאנו עוינו פשענו אנו ואתנו ואבותינו ואנשי ביתנו, [אבותינו- הכונה לגלגול הקודם] וכן צריך להוסיף בחמשה אותיות מנצפ"ך שיאמר כזבנו כעסנו מרדנו מרינו דברך נאצנו נאפנו פשענו פגמנו צררנו צערנו אב ואם:

[ג] יקפיד להכות בעת הודוי ביד ימין כפוף כאגרוף על הלב דווקא הנמצא בצד שמאל הכאה בנחת, ועל כל תיבה מן הודוי הכאה וידוע דמקום הלב הוא תחת הוד דבארבע או חמש אצבעות נמשך לצד פנים והטעם דמכה על הלב לפי הפשט להורות דהלב גרם לו כל אלו העונות, ועל פי הסוד עושה בהכאה זו תיקון גדול:

[ד] אחר הודוי תכף יאמר ויעבור וי"ג מדות, ויאמרם בכוונת הלב ובנחת ומנהג יפה למנותם באצבעות שיועיל לכוונה ולחשיבותם **ה"ע לא ימנם ויש מחלוקת כיצד מונים**] התחיל וי"ג מדות עם הציבור והם סיימו והוא באמצע וי"ג מידות יסיים ונחשב שקורא עם הציבור

[ה] אחר הודוי ואמירת וי"ג מדות תכף ומיד יעשה נפילת אפים כי שלשה אלה צריכים להיות סמוכים זה לזה על פי הקבלה, לכן גם בשני וחמישי אין הפסיק בין דווי לנפילת אפים בתחנונים הנוספים בימים ההם, אלא יאמרו את "מה נאמר וכו', לפני הוא רחום " **ה"ע והנהגים לומר מה נאמר אחר נפילת אפים יעשו כמנהגם**

[ו] הימים שאין אומרים בהם דווי וי"ג מדות ונפילת אפים בודאי הזווגים נעשים למעלה אך נעשים מאליהם בזכות קדושת הימים ההם, ויש מהמקובלים שמכוונים במחשבה וכשיש חתן תפילת המנינים האחרים משלימים את התיקון:

[ז] צריך להתוודות וכן התחנונים בשני וחמישי הכל מעומד, ולא יסמוך על דבר שאם ינטל יפול אלא אם כן הוא זקן או חולה, ואם ראה הציבור מתוודין אף על פי שהוא התוודה יתוודה עמהם, וכתב בספר שליח ציבור ואין העולם נוהגין כן ויש להם על מה לסמוך ואף על פי שנהגו, נכון שכל הרואה צבור מתוודין יאמר חטאנו עוינו פשענו שהוא דווי כללי וקצר, ואין לומר ודווי במוצאי שבת עד אחר חצות לילה והוא הדין למוצאי ראש חודש ומוצאי חנוכה ופורים וכדומה, דשב ואל תעשה עדיף

[ח] אסור להזכיר וי"ג מדות בלילה, ולכן המתפללים מנחה בסוף היום עם שקיעת החמה, אם בעת שהגיעו לוידי לסוף י"ב שעות ממש, לא יאמרו וי"ג מדות אלא רק הודוין **ה"ע יכולים לומר נפילת אפים וי"ג מידות בתוך 13.5 דקות שלשה**:

[ט] אין היחיד אומר וי"ג מדות כי הם דבר שבקדושה שצריך עשרה, והמתפלל ביחיד כשיאמר וי"ג מדות אחר הודוי יאמר אותם בטעמים כקורא בתורה, וכשאני מתפלל ביחיד הי"ג הראשונים אני אומרם בטעמים ושל שני וחמישי אני אומר עד "שהודעת לעניו מקדום" וזהו, ומן וכן כתוב בתורתך וכו' עד סוף וי"ג מדות אני רואה בסידור ומכיון אותם במחשבה בלבד, מיהו אחר כל ראיתי כתוב שרשאי לאומרם בלשון תרגום, שיאמר כך ואעבר ה' שכנתיה על אפיה, וקרא ה' ה' א-להא רחמנא וחננא, מרחיק רגז, ומסגי למעבד טבוון וקשוט, נטר טיבו לאלפי דרין, שביק לעווין ולמרוד ולחובין, סלח לדתייבין לאוריתיה עייכ התרגום, ואחריו יאמר בקשה זו אנא ה' אל חי תספיק לנו שפע אור וברכה חן וחסד ורחמים ואומץ, נא ה' אל פודה, עטרנו שמחנו עייכ ובקשה זו כל דברים שבה המה מצורפים מן אותיות וי"ג מדות שם ה' ה' אל רחום וחנון וכו', ואני נוהג בכך אחר המחשבה שאני מחשב ב"ג מדות:

[י] בשעה שאומר ויעבור ישחה מעט, ויזקוף בשם, כשאומר ה' ה' אל רחום וחנון, וטוב שירים קולו ובתנאי שלא ילעיגו הבריות, ויש נוהגים לשחות גם בהשם ה' ואני נוהג להגביה רגלי בה' ה' להגביה רגליו שאם לא יועיל לא יזיק: **[יא]** יזהר להטעים הפסק אשר ב ה' ה', כי סודו גדול ומי שאינו מטעים אותו עונשו גדול:

[בב] אם הציבור בצער על כל מין צרה שלא תבא אז אם יארע מילה באותם הימים טוב שיאמרו הציבור וי"ג מידות של רחמים בכונה בין מילה לפריעה, והוא דבר מסוגל:

[יג] אחר וי"ג מידות יאמרו מעומד רחום וחנון חטאנו לפניך וכו', ואחר כך מזמור לדוד אלכ"ה ה' נפשי אשא מיושב, ונקרא מזמור זה נפילת אפים דעיקרו נתקן לאומרם בנפילת אפים שיפיל פניו על זרועו השמאלי וצריך להיזהר שלא ישם פניו תוך ידו השמאלית דיש סכנה ח"ו, אלא ישם פניו על זרועו השמאלית, ויכסה פניו בטלית וצריך להזהר בנפילת אפים בין בשחרית בין במנחה, זהו מה שהיה צריך לעשות אבל כיון שיש סכנה בדבר עדיף והטוב שלא ליפול על הזרוע כלל שהזהר מחמיר למי שנופל ולא מכוון ועוד שנפילה מורה שנכנס לעמקי הקליפות לברר ויש סכנה בדבר:

[דד] יש לעשות נפילת אפים גם במקום שאין ארון וספר תורה, וכל שיש להם ספק דהיינו בין השמשות לא יעשו נפילת אפים דשב ואל תעשה עדיף, ואחר מזמור לדוד אלכ"ה ה' נפשי אשא אומרים אבינו מלכנו וכו' והיא תפלה ותחנה נוראה:

[טו] כשאומר ושתי ותהלה לדוד יכוין במזמור הזה מאד, ובפרט בפסוק פותח את ידך, ומה שתבלו רז"ל האומר תהלה לדוד ג' פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, היינו אם אמרו בכוונת הלב כראוי, אז יגון עליו להיות בן עולם הבא: **[טז]** קדושת ובה לציון היא הנקראת קדושה דסדרא, מפני כי האחרונים סידרו אותה דוגמת קדושה דעמידה דפ"א גזרו האויבים על ישראל שלא יאמרו קדושה תפלה, והיו

מניחים אורבים וממתנינים עד שיגמרו העמידה עם החזרה והולכים, לכן התקינו לומר סדר קדושה כן, ואחר שבטלום מקדושת העמידה וקדושת יוצר על כן תקנו לומר קדושה זו בלשון הקדש ולשון תרגום כנגד ב' קדושות, ולכן קורין אותה קדושה דסדרא שנסדרה כנגד ב' קדושות הנזכר, בבגד נוהגים לדקדק בזה לומר בלחש כמופיע בסידור דווקא דאם לא יועיל לא יזיק וחסדי בית אלק מתפללים נוהגים בה כשאר התפילה

[יז] קודם מזמורי הימים יאמר היום יום אחד בשבת, אם הוא יום ראשון בשבת, וכן הוא הדין ביום שני יאמר היום יום שני בשבת, והוא הדין ליום שלשי, ושאר ימים, ורק ביום ששי וסוף אות ה"א יום הששי, וכן ביום ראשון ידקדק לומר יום אחד בשבת קודש, ויכוין במנין זה בכל יום לקיים מצות זכור את יום השבת, שהוא מצוות עשה מן התורה למנות בו ימי השבוע לומר אחד בשבת שני בשבת וכו', ובזמרים שאין אותם בהם ודוי המנהג פשוט דאין אומרים מזמור יענך ומזמור תפלה לדוד, ולא ידענו טעם למזמור תפלה לדוד ואומרים דכך הוא קבלה מהראשונים ז"ל: גם בחנוכה תעניות פורים ומוצאי כיפור וראש חודש צריך לומר בית יעקב לפני שיר של יום ומי שאינו עושה כך עושה חסרון גדול בתיקון התפלה **ה"ע הנהגים שלא לומר בית יעקב ושיר של יום בזמנים לעיל ימשיכו במנהגם**:

[יח] אין כא-להינו הוא שבת נורא ויש בו כונה גדולה על פי הסוד, ויאמר אותו בנחת, ואחריו אמירת פטום הקטורת בכונה גדולה, ורבו ועצמו שבחיה, ואחר כך אומרים קדיש על ישראל ונקרא קדיש יתום שנקטן לאומרו התומים למנוחת נפש אביהם או ויש בו תועלת לנפש הנפטר לא דוקא להצילו מדין ועונש אלא יועיל לו להעלותו ממדרגה למדרגה, לכך אומרים אותו בכל יום האזכרה אפילו אחר כמה שנים משפטר: ואחר עניית ברכו יעמדו הקהל ויאמרו בכונה גדולה עלינו לשבח והוא שבת עליון ונורא מאד, ויש בו צורך גדול לתפלה אשר התפללנו, כדי לבטל אחיזת החיצונים, [ונכריעה שאנחנו עושים בהרכנת הראש וקצת מן הגוף אנתנו מורידין אוה"מ דרך ירידה בכל העולמות עד העשיה כולח], וצריך לאומרו כולו מעומד, והזהיר רבינו האר"י ז"ל שלא יחלוץ ציצית ותפילין עד סוף "עלינו", ואם אינו מתפלל עם הציבור ושמע הציבור אומרים ואנתנו משתחים וכו' גם הוא ישתחוה עמהם, אף על פי שאין כאן חיוב כמו דין מודים, כשאומר אל אל לא יושע יפסיק מעט, ואחר כך יאמר ואנתנו משתחים, ואם אירע עניית אמן כשאומר הם משתחים להבל וריק וכן כשאומר ומתפללים אל אל לא יושע לא יענה שם אמן **ה"ע חולק שיענה אמן אלא שיתדלג שלא יגיע למצב כזה**] והנהגה לומר אחר פסוק והיה ה' למלך וכו' פסוק והיה אם שמעו תשמע. לקול ה' א-להיך וכו' עד כי אני ה' ורופאך:

פרשת ויקהל דיני תפילת מנחה [א] אין לותר על חזרה במנחה רק באונס גמור, וצריך שיחבק ב' ידיים זה עם זה ימנית על שמאלית, ויעצום עיניו ויסגרים ויתפלל: [ב] אף שיש מצווה על פי האר"י להתפלל סמוך לשקיעת החמה זהו דווקא בעל מין קבוע אבל אין לו מנין קבוע יתפלל מיד מנחה שלא יחכה עד לסוף זמנה שלא יעבור זמנה:

[ג] לכתחילה יתפלל מנחה קטנה דהיינו לאחר תשע וחצי שעות זמניות ובדיעבד אם התפלל מנחה גדולה דהיינו לאחר שש וחצי שעות זמניות יצא ואף על פי שאמרנו על להתפלל לכתחלה מנחה גדולה, עם כל זה בשעת הדחק כגון שרוצה לצאת לדרך או יש לו עסק גדול וחושש שמא יטרד וישכח ויעבור זמן התפלה, אז מותר לכתחלה להתפלל מנחה גדולה שהיא משש ומחצה. וכן הוא הדין ביום שבת קודש שרוצה לילך לשמוע הדרשה מן הדרשן שהוא מאריך בדרשה, ואם יתפלל אחר הדרשה לא יהיה לו פנאי לעשות סעודה שלישיה בהרוחה, מותר לו להתפלל מנחה גדולה: **[הנהגים להתפלל מנחה גדולה מנהגם נכון ויש להם על מה לסמוך ובפרט שאוכלים ארוחת צהרים עדיף שיתפללו קודם מנחה גדולה, והאוכלים ואחר כך מתפללים מנחה קטנה יש להם על מה לסמוך]**:

[ד] שעות אלו הם שעות זמניות ומשערין אותם לפי ענין היום אם ארוך ואם קצר, מחלקין היום לייב חלקים, וכל מקום ששערו חז"ל בשעות משערין בשעות אלו שהם זמניות, ויש אומרים שמשערים מעמוד השחר עד צאת הכוכבים, ויש אומרים מהנץ החמה עד שקיעתה, וסברה ראשונה עיקר דחשישין לחומרא לשער מעמוד השחר עד צאת הכוכבים, וכן מנהג בגדד: **ה"ע הסומך על הדעה שמשחשים מהנץ החמה יש לו על מי לסמוך מכל מקום בדאורייתא טוב להחמיר למנות מעלות השחר לגבי כיוול לחץ מנחה להחמיר לחשב מעלות השחר וקריאת שמע בשעת הדחק יכול לחשב מנח החמה, ראוי לירא שמים להחמיר בצאת הכוכבים בדבר שאסור מהתורה כרבנו תם** [ה] יזהר לפרוע שכר שכיר ביומו קודם תפלת המנחה ואם אין לו כסף ראוי להלוות וכן נהג האר"י ז"ל:

[ו] ראוי לתת צדקה גם בתפילת מנחה ויתן שני פרוטות לפניו או לגבאי ואחר כך עוד פרוטה כמו בויברך דוד, ואשרי הנהיר להתפלל מנחה בתפילין הנקרא "שמשוא רבא" ויזהר שלא יהיה בבין השמשות עם תפילין, ומצוה גדולה להיות מעשרה ראשונים גם במנחה:

[ז] זמן מנחה הוא עד צאת הכוכבים לדברי חכמים ולרבי יהודה עד פלג המנחה שהוא שעה ורבע זמנית קודם צאת הכוכבים, ולאחר מכן זהו הזמן לתפילת ערבית לרבי יהודה אף על פי שעדין יום גמור, להלכה יכול לעשות כרבי יהודה או כרבנו ויעשה רק כאחד מהם שאם עשה כרבנו והתפלל מנחה אחר פלג המנחה, שוב אינו יכול להתפלל ערבית קודם הלילה, עכשיו נהגו להקל בכך ועושים כשניהם יחד להתפלל מנחה וערבית ביחד אחר פלג המנחה ויש להם על מה שיסמוכו, ודווקא בציבור אבל היחיד לא, ודווקא בשבת יכול להתפלל ערבית יחיד מ"פלא מנחה" אבל בשאר ימים, טוב להתפלל ערבית בלילה לכתחילה, אף על פי שהתפלל מנחה אחר פלג המנחה. באשה צריכה ליקדים שלא לעשות שני הקולות יחד, כיון שטרודה בעסקי הבית נחשב לה כשעת ההדחק. איש המתפלל יחיד שהתפלל מנחה אחר פלג המנחה ואם ימתין עד לילה יטרודוהו ויכול להתפלל ערבית מיד לאחר שלוש עשרה דקות לשקיעה

[ח] חשבון פלג המנחה להתפלל בו ערבית מנהג בגדאד לחשוב מעמוד השחר עד צאת הכוכבים,

אמרי חז"ל המהר"ל בסיפרי "דרך החיים" (אבות פרק ד, מ' י"ד): "... ואמר, כי ההנהגה עם בני האדם הדומים: שיהיה מקדים שלום לכל אדם, ודבר זה - ענוה להקדים לכל אדם שלום, ולא ימתין עד שיתן לו האחר שלום ואז יחזיר לו שלום, רק שיש לו להקדים לכל אדם שלום, וזה הודאה שאין אדם אחר שפול בעיניו, כי מי שבעיניו בני אדם שפלים, לא יתן שלום לאחרים. רק אם יקדימו שלום אליו, אז הוא מחזיר שלום". (שם"כתבי הרבדיק רבי ישראל מסלנט" כתוב: "ועל ידי מידת סבלנות, משיג האדם רצונו יותר ויותר, מעל ידי כל תקיפות שבעולם. ודרך כלל להיות נוח לבריות ושלא להרבות שיחה עם כל אדם, אף להקדים שלום ולהשיב בנחת לכל אדם".

